

ПЕРЕДМОВА

АКТУАЛЬНІСТЬ теми наукової монографії полягає у тому, що вона висвітлює досить цікавий аспект синтаксичної семантики як динамічної системи функціональних одиниць, взаємопов'язаних різними відношеннями, вивчення яких нещодавно розпочалося в українському мовознавстві.

Цілісного дослідження, в якому було б реалізовано функціонально-комунікативний підхід до вивчення семантики соціальних категорій модусу, в українському мовознавстві немає. Фундаментальні наукові праці, присвячені функціонуванню соціальних категорій модусу в текстах епістолярного жанру, відсутні. Саме це зумовило вибір теми монографії та визначило її **актуальність**.

Проблема соціальних категорій модусу у структурі висловлення безпосередньо пов'язана зі становленням семантико-синтаксичної системи, з її національною специфікою, оскільки в кожній мові встановлюються певні, характерні для неї відповідності між категоріями думки і граматичними категоріями.

Функціонально-комунікативний підхід до вивчення семантики соціальних категорій модусу пов'язаний насамперед з ономазіологічною функцією мови і ґрунтується на пошуках та дослідженні шляхів перетворення дійсності в мову, пов'язаний з описом характеру взаємодії всіх семантичних компонентів висловлення, з їхньою участю у формуванні змістової організації та в номінативній репрезентації висловлення.

Поглиблений аналіз семантико-синтаксичної природи категорій модусу у структурі висловлення враховує функціонально-комунікативні характеристики мовних засобів.

Функціонування соціальних категорій модусу як різновиду модусу спостерігається в різних стилях української мови. Однак найвиразніше вони постають в епістолярному стилі. Лист – особливий вид писемного спілкування, звернений до конкретної особи чи осіб. Його завдання полягає в обслуговуванні спілкування людей у всіх сферах їхнього життєіснування. Композиційна

М.М. Телеки, В.Д. Шинкарук
організація листа (зачин, інформаційна (основна) частина, закінчення), наявність адресанта – носія психічного стану, хронікера і локалізатора (на це вказують лексеми з часовою і просторовою семантикою), адресат, “треті” особи, про яких йдеться в листі, визначають широке використання соціальних категорій модусу в епістолярному тексті. Конкретна адресованість листа зумовлює вживання висловлень, що мають у змісті соціальні модусні значення. Звідси – широке використання в епістолярних текстах соціальних категорій модусу, орієнтованих на учасників комунікації.

Специфіка соціальних категорій модусу виявляється в сукупності суб’єктивних значень, у яких реалізується комунікативний намір, передається ставлення адресанта до відображуваного у висловленні фрагмента дійсності. Адресант передусім актуалізує передаваний у висловленні об’єктивний зміст, тобто “прив’язує” його до ситуації мовлення, а також наповнює висловлення іншими суб’єктивними значеннями.

Суть референційного підходу до вивчення соціальних категорій модусу полягає у з’ясуванні закономірностей віддзеркалення дійсності в семантиці висловлення, у витлумаченні семантики висловлення за співвідношенням з різними референтами з погляду репрезентативної функції мови.